

ILOKANO

PANANGSIGURADO ITI PROTEKSION – DAGITI PAGALAGADAN TI EUROPEANO NGA UNION KADAGITI MANGSALSALAKNIB KADAGITI KARBENGAN TI TAO

I. GAGARA

1. Ti suporta kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao ket nabayagen a nayestablisar nga elemento ti polisia para iti eksternal a relasion maipapan kadagiti karbengan ti tao ti Europeoan nga Union. Ti gagara dagitoy a Pagalagadan ket ti mangipaay kadagiti praktikal a singasing para iti pannakapasayaat ti tignay ti EU para iti daytoy nga isyu. Dagiti Pagalagadan, mabalin a mausar kadagiti pannakiuman kadagiti maikatlo a pagilian kadagiti amin nga agpang kasta met kadagiti dap-ayan dagiti nadumaduma a grupo maipapan kadagiti karbengan ti tao, tapno masuportaran ken mapapigsa dagiti agdama a gannuat ti Union a mangitandudo ken manggutigot iti respeto para iti karbengan a mangsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Dagiti Pagalagadan, mangipaay pay kadagiti pannakibiang ti Union kadagiti agrisgo a mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao ken mangisingasing kadagiti praktikal a wagas tapno masuportaran ken mabayabay dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Ti maysa nga importante nga elemento dagitoy a Pagalagadan ket ti suporta para iti Espesial a Proseso ti Komision ti UN para kadagiti Karbengan ti Tao, karaman ti Espesial a Pannakabagi ti UN para kadagiti Mangsalsalaknib kadagiti Karbengan ti Tao ken kadagiti mayannatup a rehional a mekanismo a mangprotektar kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Dagiti Pagalagadan, bayabayenda dagiti EU Missions (dagiti Embahada ken Konsulada dagiti Estado a Kameng iti EU ken dagiti Delegation ti Europeoan a Komision) iti panangtratarda kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Malaksid a ti kangrunaan a gagara dagitoy ket ti panangtratar kadagiti espesipiko a pakaseknan maipapan kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao, makitinnulong pay dagiti Pagalagadan iti pannakapapigsa ti pakabuklan ti polisia ti EU para kadagiti karbengan ti tao.

II. KAIPAPANAN

2. Para iti gagara a malawlawagan ti kaipapanan dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao para kadagitoy a Pagalagadan, maadaw ti maipakpakat a parapo 1 ti “Deklarasion ti UN iti Karbengan ken Responsibilidad dagiti Individual, Grupo ken Organo ti Sosiedad a Mangitandudo ken Mangprotektar kadagiti Bigbigbigen ti Sangalubongan a Karbengan ti Tao ken Kangrunaan a Wayawaya” (kitaen ti Aneks I), a nangipeksa a “Tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas individual ken iti pannakainaigna kadagiti sabali, a mangitandudo ken mangikalikagum iti pannakasalaknib ken pannakatungpal dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya kadagiti nailian ken sangalubongan nga agpang.”

3. Dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao ket dagiti indibidual, grupo, ken organo ti sociedad a mangitandudo ken mangprotektar kadagiti bigbigbigen ti sangalubongan a karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya. Kalikaguman dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao ti pannakaitandudo ken pannakaprotektar dagiti sibil ken politikal a karbengan kasta met ti pannakaitandudo, pannakaprotektar ken pannakatungpal dagiti ekonomiko, sosial ken kultural a karbengan. Dagiti mangsalsakanib kadagiti karbengan ti tao, itandudo ken protektaranda dagiti karbengan dagiti kameng dagiti grupo kas kadagiti indiheno a komunidad. Saan a karaman ti kaipapanan dagiti indibidual wenno grupo a mangipakpakat wenno mangirusrusat iti kinaranggas.

III. PAKAUNA

4. Suportaran ti EU dagiti prinsipio a naipalaon iti Deklarasion iti Karbengan ken Responsibilidad dagiti Indibidual, Grupo ken Organo ti Sociedad a Mangitandudo ken Mangprotektar kadagiti Bigbigbigen ti Sangalubongan a Karbengan ti Tao ken Kangrunaan a Wayawaya. Nupay ti kangrunaan a responsibilidad para iti pannakaitandudo ken pannakaprotektar dagiti karbengan ti tao agpannurray kadagiti estado, bigbigen ti EU a dagiti indibidual, grupo ken organo iti sociedad, amin dagitoy, addaan iti napateg nga akem iti panangidur-as iti panggep dagiti karbengan ti tao. Karaman kadagiti aktibidad dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao sagiti sumaganad:

- panangidokumento kadagiti panaglabsing;

- panangsapul kadagiti pamuspusan para kadagiti biktima dagitoy a panaglabsing babaen ti ipaay ti legal, sikolohikal, medikal wenno sabali pay a suporta; ken

- pananglaban kadagiti kultura ti impunidad wenno saan a pannakadusa ti aglabsing iti linteg a mangkagkagay dagiti sistematiko ken maulit-ulit a pannakalabsing dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya.

5. Ti obra dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao ket masansan a mainaig iti panangkritikar kadagiti polisia ken tignay ti gobierno. Nupay kasta, dagiti gobierno, saanda koma nga ibilang dagitoy a negatibo. Napateg ti prinsipio ti panangipalubos iti lugar para iti agwaywayas a panunot ken nawaya a debate kadagiti polisia ken tignay ti gobierno, ken napadas ken nasuoten a wagas iti panangyestablisar iti nasaysayaat a lebel ti pannakasalaknib dagiti karbengan ti tao. Dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao, mabalinda a bayabayen dagiti gobierno iti pannakaitandudo ken pannakasalaknib dagiti karbengan ti tao. Kas paset dagiti proseso ti konsultasion, mabalinda nga aramiden ti napateg nga akem iti panangtulong a mangisagana iti borador ti maitutop a lehislasion, ken iti panangtulong a mangbalabala kadagiti nailian a plano ken estratehia kadagiti karbengan ti tao. Daytoy nga akem, masapul met a mabigbig ken masuportaran.

6. Bigbigen ti EU a dagiti aktibidad dagiti Mangsalsalaknib kadagiti Karbengan ti Tao, ad-addan a nabigbig iti panaglabas dagiti tawen. Ad-addan a masigurado dagitoy ti nataltalged a pannakasalaknib dagiti biktima kontra kadagiti panaglalsing. Ti adatna, daytoy a panagdur-as, natun-oy nga addaan iti napateg met a subad: dagiti mangsalsalaknib mismo, ad-adda a nayintek kadakuada dagiti atake ken dagiti karbenganda, nalabsing kadagiti adu a pagilian. Mamati ti EU a napateg a masigurado ti kinatalged ken masalakniban dagiti karbengan dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Gapu iti daytoy, napateg a maipakat ti perspektiba ti katatao no trataren ti isyu dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao.

IV. DAGITI PAGALAGADAN ITI PANAGISAYANGKAT

7. Ti paset ti pannakaisayangkat ti Pagalagadan ket naisangrat a mangbigbig kadagiti wagas ken pamuspusan tapno epektibo a makapagobra para iti pannakaitandudo ken pannakaprotektar dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao kadagiti maikatlo a pagilian, iti babaen ti konteksto ti Kadawyan a Polisia para iti Ganggannaet ken Seguridad.

Panagmonitor, panagreport ken panagarisit

8. Nadawaten kadagiti Daulo ti Mision ti EU a mangipaayda kadagiti periodiko a report maipapan iti kasasaad dagiti karbengan ti tao kadagiti akreditado a pagilianda. Ti Agob-obra a Partido ti Konseho maipapan kadagiti Karbengan ti Tao wenno *Council Working Party on Human Rights* (COHOM), inaprobaranna itay nabiiit ti balabala dagiti nakailanadan ti impormasion tapno maiwanwan daytoy nga aramid. Kanaig dagitoy a nakailanadan dagiti impormasion, iti panagreportda, masapul a dakamaten dagiti Mision ti situasion dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao, partikular nga inotarda ti kaadda dagiti ania man a pangta wenno atake kontra kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Kadagitoy a konteksto, dagiti Daulo ti Mision, masapul nga ammoda a ti estuktura ti institusion, addaan iti dakkel a pakainaigan iti kabaelan dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao a maisayangkatda ti obrada a sitatalged. Gapu iti daytoy, napateg amin dagiti isyu kas iti lehislatibo, hudisial, administratibo wenno sabsabali pay a maitutop a pamuspusan, nga isaysayangkat ti Estado a mangprotektar kadagiti tao kontra iti ania man a kinaranggag, panangsarangget kadagiti pangta, nakaro a diskriminasion maibatay iti kinapudno ken linteg, pannakaipit wenno ania man a sabsabali pay a tignay arbitrario kas bunga ti legal a panangusar kadagiti ania man a karbengan a nadakamat iti Deklarasion kadagiti Mangsalsalaknib kadagiti Karbengan ti Tao ti UN. No kasapulan, masapul a mangaramid dagiti Daulo ti Mision kadagiti rekomendasion iti COHOM para kadagiti posible a tignay ti EU, karaman ti panangkondenar kadagiti pangta ken atake kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao, kasta met kadagiti politikal nga inisiatibo ken makuna para iti publiko kadagiti gundaway nga adda madagdagus wenno grabe a risiko kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Dakamaten pay dagiti Daulo ti Mision iti reportda ti kinaepektibo dagiti tignay ti EU.

9. Dagiti report dagiti Daulo ti Mision ken dadduma pay a napapateg nga impormasion, kas kadagiti report ken rekomendasion manipud iti Espesial a Pannakabagi ti Sekretario Heneral para kadagiti Mangsalsalaknib kadagiti Karbengan ti Tao, kadagiti Espesial a Para Report ken Katulag a Grupo ti UN kasta met kadagiti gunglo a saan a gobierno, makatulong iti COHOM ken sabsabali pay a napapateg nga agob-obra a partido, a mangbigbig kadagiti situasion nga agkasapulan kadagiti tignay ti EU, ken mangdesidir kadagiti tignay nga isayangkat, wenno, kas maitutop, mangaramid kadagiti rekomendasion iti PSC/Konseho para iti nasao a tignay.

Akem dagiti Mision ti EU iti panangsuportar ken panangprotektar kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao

10. Kadagiti kaaduan a maikatlo a pagilian, dagiti Mision ti EU (dagiti Embahada ken Konsulada dagiti Estado a Kameng iti EU ken dagiti Delegation ti Europeoano a Komision) dagiti kangrunaan a pagtugmokan ti Union ken dagiti Estado a Kameng daytoy ken dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Addaan ngarud dagitoy iti napateg nga akem a masapul a tungpalenda iti panangisayangkat iti polisia ti EU para kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Masapul nga agpapadada a siaammo nga adda dagiti gundaway a ti tignay ti EU, agbunga kadagiti pangta ken atake kontra kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. No maitutop ngarud, masapul a makiumanda kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao mainaig kadagiti tignay a mabalina a mapagmennamennaan. Karaman kadagiti pamuspusan a mabalina nga aramiden dagiti Mision ti EU dagiti sumaganad:

- naiget a pannakikoordinar ken panangibinglay iti impormasion kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao, karaman dagiti agrisgo;

- panangmantenir iti umisu a pannakikontak kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao, karaman ti panangawat kadakuada kadagiti Mision ken panangbisita kadagiti pagtrabahuanda, maipaayan iti konsiderasion dagiti espesipiko a mamagkakanaig nga opisial, no kasapulan para iti daytoy a gagara, ti panagbibinglay iti rikut;

- panangipaay, kas ken no maitutop, iti makita a pammigbig kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao, babaen ti panangusar iti maitutop a publisidad, panangbisita wenno imbitasion;

- yaatendar ken panangobserbar, no maitutop, kadagiti bista dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao.

Panangitandudo iti respeto para kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao iti pannakinaig kadagiti maikatlo a pagilian ken kadagiti dap-ayan dagiti nadumaduma a grupo

11. Ti panggep ti EU ket ti manggutigot kadagiti maikatlo a pagilian tapno isyangkatda dagiti obligasionda a mangrespeto kadagiti karbengan dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao ken protektaranda dagitoy manipud kadagiti atake ken pangta manipud kadagiti saan a taga-estado. Iti pannakikontakna kadagiti maikatlo a pagilian, no iti panagkitana ket kasapulan, ipekta ti EU a masapul a dagiti amin a pagilian, agtungpal kadagiti napapateg nga internasional a kustombre ken istandard, partikular ti Deklarasion ti UN. Ti pakabuklan a panggep ket ti mangitandudo iti aglawlaw a nawaya a makapagobra dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Ikagumaan ti EU a maipakaammo a dagiti panggepna, napateg a paset ti polisia daytoy maipapan kadagiti karbengan ti tao ken ipaganetgetna ti kinapateg dagitoy mainaig iti pannakaprotektar dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Karaman kadagiti tignay a mangsuportar kadagitoy a panggep dagiti sumaganad:

- no bumisita iti maysa a pagilian ti Presidente, wenno ti Nangato a Pannakabagi para iti CFSP wenno dagiti Espesial a Pannakabagi ken Envoy ti EU, wenno European Commission, no maitutop, iramanda ti pannakimiting kadagiti, ken tratarendagiti individual a kaso dagiti, mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao kas paset dagiti ibibisitada kadagiti maikatlo a pagilian;

- ti paset a maipapan kadagiti karbengan ti tao kadagiti politikal a tungtongan iti nagbabaetan ti EU ken dagiti maikatlo a pagilian ken dagiti rehional nga organisasion, no importante, mairaman ti situasion dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Ipekta ti EU ti suporta daytoy kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao ken kadagiti ar-aramidenda, ken dakamatenda dagiti individual a kaso ti pakaseknan no kasapulan;

- naiget a pannakitinnulong kadagiti sabsabali pay nga agpapada ti kapanunotanna a pagilian nga addaan iti kapada a kapanunotan nangruna iti Komision kadagiti Karbengan ti Tao ti UN ken ti Sapasap nga Asemblea ti UN;

- panangitandudo iti pannakapapigsa dagiti agdama a rehional a mekanismo para iti pannakaprotektar dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao, kas iti kangrunaan a sentro dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao ti Komision dagiti Karbengan ti Tao ken Umili ti Africa ken ti espesial a Yunit dagiti Mangsalsalaknib kadagiti Karbengan ti Tao iti ikub ti Komision kadagiti Karbengan ti Tao ti Intero nga Amerika, ken ti pannakabuangay dagiti maitutop a mekanismo kadagiti rehion nga awanan kadagitoy.

Suporta kadagiti Espesial a Proseso ti Komision kadagiti Karbengan ti Tao ti UN, karaman ti Espesial a Pannakabagi kadagiti Mangsalsalaknib kadagiti Karbengan ti Tao

12. Bigbigen ti EU a dagiti Espesial a Proseso ti Komision kadagiti Karbengan ti Tao ti UN (Espesial a Para Report, Espesial a Pannakabagi, Agwaywayas nga Eksperto ken Grupo nga Agrabtrabaho), napateg kadagiti internasional a gannuat a mangprotektar kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao gapu iti kinaagwaywayas ken kinaawan al-alaen dagitoy; ti kabaelanda nga agtignay ken agsao maipapan kadagiti panaglabsing kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao iti sangalubongan ken ibibisita kadagiti pagilian. Nupay ti Espesial a Pannakabagi dagiti Mangsalsalaknib kadagiti Karbengan ti Tao, addaan iti partikular nga akem iti daytoy a gundaway, dagiti mandato dagiti sabsabali pay nga Espesial a Proseso, napateg met kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Karaman kadagiti tignay ti EU kas suporta kadagiti Espesial a Proseso dagiti sumaganad:

- pananggutigot kadagiti estado nga awatenda kas mainumo dagiti dawat nga ibibisita iti pagilian dagiti Espesial a Proseso ti UN;

- panangitandudo babaen dagiti Mision ti EU ti panagusar kadagiti tematiko a mekanismo ti UN, dagiti lokal a komunidad dagiti karbengan ti tao ken dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao, karaman ngem saan a limitado iti panangurnos iti pannakabuangay ti kontak kadagiti ken panagbibinninglay iti impormasion iti nagbabaetan dagiti tematiko a mekanismo ken mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao;

- gapu ta saan a maisayangkat dagiti Espesial a Proseso ti mandato dagitoy iti kaawan ti maitutop a rekursos, suportaran dagiti Kameng nga Estado ti EU ti pannakailatang dagiti umdas a pondo manipud iti sapaap a badyet a mapan iti Opisina ti Nangato a Komisioner para kadagiti Karbengan ti Tao.

Dagiti praktikal a suporta para kadagiti Mangsalsalaknib kadagiti Karbengan ti Tao karaman ti babaen ti Polisia iti Panagdur-as

13. Dagiti Programa ti Komunidad a Europeo ken dagiti Kameng nga Estado a naisangrat iti pannakabayabay iti pannakapadur-as dagiti demokratiko a proseso ken institusion, ken ti pannakaitandudo ken pannakaprotektar dagiti karbengan ti tao kadagiti dumurdur-as a pagilian ket karaman kadagiti narua a praktikal a suporta para iti pannakabayabay dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao. Mabalina a karaman dagito ngem saan laeng a limitado iti pannakadebelop dagiti programa a pagtitinnulongan nga iwardas dagiti Kameng nga Estado. Karaman kadagiti praktikal a suporta dagiti sumaganad:

- dagiti agpada a programa ti Komunidad a Europeo ken dagiti Kameng nga Estado para kadagiti karbengan ti tao ken demokratisasion, masapul nga idur-asda pay ti panagkasapulan a mabayabay ti pannakadebelop dagiti demokratiko a proseso ken institusion, ken ti pannakaitandudo ken pannakaprotektar dagiti karbengan ti tao kadagiti dumurdur-as a pagilian babaen ti, karaman ti dadduma pay, panangsuporta kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao, babaen dagiti aktibidad kas iti panagmulit iti kapasidad ken dagiti kampania iti pannakaedukar ti publiko;

- babaen ti pananggutigot ken panangsuporta kadagiti establisimiento, ken obra, dagiti nailian a gunglo para iti pannakaitandudo ken pannakaprotektar dagiti karbengan ti tao, nayestablisar kas mayannurot kadagiti Prinsipio ti Paris, karaman, dagiti Nailian nga Institusion kadagiti Karbengan ti Tao, dagiti Opisina ti Ombudsman, ken dagiti Komision kadagiti Karbengan ti Tao.

- panangbayabay iti pannakayestablisar dagiti timpuyog dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao iti internasional nga agpang, karaman ti babaen ti panangiwardas kadagiti miting dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao;

- panagsaknap tapno masigurado a dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao kadagiti maikatlo a pagilian, makaawatda kadagiti rekursos, agraman ti pinansia, manipud iti abrod;

- babaen ti panangsigurado a maitandudo, karaman dagiti sabsabali pay, dagiti programa ti Deklarasion kadagiti Mangsalsalaknib kadagiti Karbengan ti Tao maipapan kadagiti panangiyedukar kadagiti karbengan ti tao.

Akem dagiti Agob-obra a Partido ti Konseho

14. Kas mayannurot iti mandato daytoy, bantayan ti COHOM ti pannakayimplementar ken pannakapaloap dagiti Pagalagadan kadagiti Mangsalsalaknib kadagiti Karbengan ti Tao babaen ti naiget a pannakikoordinar ken pannakikooperar kadagiti sabsabali a napapateg nga Agob-obra a Partido ti Konseho. Karaman kadagitoy ti:

- panangitandudo iti pannakayabel ti isyu dagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao kadagiti napapateg a polisia ken tignay ti EU;
- panangisayangkat kadagiti panangrepaso iti pannakayimplementar dagiti Pagalagadan iti umisu a kadarato;
- panangitultuloy nga arisiten, kas maitutop, kadagiti mabalin pay a wagas ti pannakikooperar iti UN ken dadduma pay nga internasional ken rehional a mekanismo kas suporta kadagiti mangsalsalaknib kadagiti karbengan ti tao;
- panagreport iti Konseho, iti babaen ti PSC ken COREPER, kas maitutop iti tinawen maipapan iti progreso a naaramid iti pannakayimplementar kadagiti Pagalagadan.

Aneks I iti Aneks iti ANEKS

Deklarasion iti Karbengan ken Responsibilidad dagiti Indibidual, Grupo ken Organo ti Sociedad a Mangitandudo ken Mangprotektar kadagiti Bigbigbigen ti Sangalubongan a Karbengan ti Tao ken Kangrunaan a Wayawaya

Ti Sapasap nga Asemblea,

Panangpasingked iti importansia iti panangtungpal kadagiti gagara ken prinsipio ti Karta dagiti Agkaykaysa a Nasion (*United Nations*) para iti pannakaitandudo ken pannakaprotektar dagiti amin a karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya para kadagiti amin a tattao kadagiti amin a pagilian iti lubong,

Panangpasingked pay iti importansia ti Unibersal a Deklarasion dagiti Karbengan ti Tao ken ti Internasional a Katulagan kadagiti Karbengan ti Tao kas pamuonan nga elemento dagiti internasional a gannuat a mangitandudo iti unibersal a respeto para iti ken panangbigbig kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya ken ti importansia dagiti sabsabali pay nga instrumento dagiti karbengan ti tao a naadaptar iti ikub ti sistema dagiti Agkaykaysa a Nasion (*United Nations*), kasta met dagiti adda iti rehional nga agpang,

Panangipaganetget nga amin a kameng ti internasional a komunidad, masapul a tungpalenda, nga agmaymaysa ken bukukod, ti napinget nga obligasionda a mangitandudo ken manggutigot iti respeto para kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya para iti amin nga awan pilpilienna iti uray ania a klase, agraman ti panagpili maibatay iti puli, maris, katatao, lengguahe, relihion, politika wenno sabali nga opinion, pannakipagili wenno sociedad a naggapuan, propiedad, nakaipasngayan wenno dadduma pay nga istatus, ken panangpasingked ti partikular nga importansia iti pannakatun-oy iti internasional a panagtittinnulong tapno matungpal daytoy nga obligasion maibatay iti Karta,

Panangbigbig iti importante nga akem ti internasional a panagtitinnulong para iti, ken ti napateg nga obra dagiti indibidual, grupo ken asosasion iti pannakitinnulong iti, epektibo a pannakaiwalin ti amin a panaglabsing kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya dagiti tattao ken indibidual, agraman ti mainaig iti nasaknap, nakaro wenno sistematiko a panaglabsing kas kadagiti bunga ti panagilaksid gapu iti puli, amin a kita ti diskriminasion iti puli, kolonialismo, panagdominar wenno panagokupar ti ganggannaet, panagatakar wenno pangta iti nailian a soberenia, nailian a panagkaykaysa wenno territorial nga integridad ken manipud iti saan a panangbigbig iti karbengan dagiti tattao a dumuar-as a nawaya ken iti karbengan ti tunggal tao a maaddaan iti naminpinsan a soberenia kadagiti kinabaknang ken natural a rekursos daytoy,

Panangbigbig iti panagkanaig ti internasional a kappia ken seguridad ken ti pannakasagrap kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya, ken siaammo a ti kaawan ti internasional a kappia ken seguridad, saan a rason iti saan a panagtungpal iti daytoy,

Panangipaganetget nga amin a karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya, unibersal, saan a mabingbingay, agpannuray iti tunggal maysa ken agkakanaig ken masapul a maitandudo ken maisayangkat iti patas a wagas, awanan panangrubi iti pannakayimplementar ti tunggal maysa kadagitoy a karbengan ken wayawaya,

Panangipaganetget a ti kangrunaan a responsibilidad ken akem iti panangitandudo ken panangprotektar kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya, agpannuray iti Estado,

Panangbigbig iti karbengan ken iti responsibilidad dagiti indibidual, grupo ken asosasion a mangitandudo iti respeto para iti ken mangtagibi iti pannakaammo kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya kadagiti nailian ken internasional nga agpang,

Maideklara nga:

Artikulo 1

Tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas indibidual ken iti pannakainaigna kadagiti sabali, a mangitandudo ken mangikalikagum para iti pannakaprotektar ken pannakatungpal dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya kadagiti nailian ken internasional nga agpang.

Artikulo 2

1. Tunggal Estado, addaan iti kangrunaan a responsibilidad ken akem a mangprotektar, mangitandudo ken mangisayangkat kadagiti amin a karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya, karaman ti sabsabali pay, babaen ti panangadaptar kadagiti addang a mabalin a nasisita tapno maparnuay dagiti amin a kasasaad a nasisita kadagiti garantia a sosial, ekonomiko, politikal ken dadduma pay a tay-ak, a kasapulan tapno masigurado a dagiti amin a tatao iti hurisdiksion daytoy, kas indibidual ken iti pannakainaigna iti sabali, masagrapda dagiti amin a karbengan ken wayawaya.

2. Tunggal Estado, masapul a mangadaptar kadagiti lehislatibo, administratibo ken dadduma pay nga addang a mabalin a nasisita tapno masigurado a dagiti karbengan ken wayawaya a nadakamat iti agdama a Deklarasion, epektibo a magarantia.

Artikulo 3

Ti domestiko a linteg kas mayannurot iti Karta dagiti Agkaykaysa a Nasion (*United Nations*) ken sabsabali pay nga internasional nga obligasion ti Estado iti tay-ak dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya ti huridikal a balabala a masapul a pakaisayangkatan ken pakasagraban dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya ken masapul a pakaisayangkatan dagiti amin nga aktibidad a nadakamat iti agdama a Deklarasion para iti pannakaitandudo, pannakaprotektar ken epektibo a pannakatungpal dagitoy a karbengan ken wayawaya.

Artikulo 4

Awan iti agdama a Deklarasion ti maibilang a mangpakapsut wenno maikontra kadagiti gagara ken prinsipio ti Karta dagiti Agkaykaysa a Nasion (*United Nations*) wenno manglimitar wenno mangimameg kadagiti probision ti Unibersal a Deklarasion dagiti Karbengan ti Tao, dagiti Internasional a Katulagan kadagiti Karbengan ti Tao ken sabsabali pay nga internasional nga instrumento ken kari a mabalin a mayaplay iti daytoy a tay-ak.

Artikulo 5

Para iti gagara ti pannakaitandudo ken pannakaprotektar dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya, tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas individual ken iti pannakainaigna kadagiti sabali, kadagiti nailian ken internasional nga agpang nga:

- (a) Agmimiting wenno agtataripnong a sikakappia;
- (b) Mangbukel, makipaset ken makipartisipar kadagiti saan a gobierno nga organisasion, asosasion wenno grupo;
- (c) Makiuman kadagiti saan a gobierno nga organisasion ken kadagiti nadumaduma nga organisasion iti gobierno.

Artikulo 6

Tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas individual ken iti pannakainaigna iti sabali a:

- (a) Mangammo, mangsukisok, mangala, mangawat ken mangikut iti impormasion maipapan kadagiti amin a karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya, agraman ti pannakaala iti impormasion no kasano a natratar dagitoy a karbengan ken wayawaya kadagiti domestiko a sistema ti lehislatura, hudikatura wenno administratibo;
- (b) Kas mayannurot kadagiti karbengan ti tao ken sabsabali pay a maitutop nga internasional nga instrumento, nawaya a mangipablaak, mangibinglay wenno mangiwaras iti sabali kadagiti kapanunotan, impormasion ken ammo maipapan kadagiti amin a karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya;

(c) Mangadal, mangtratar, mangbukel ken mangikut kadagiti opinion iti pannakaipakat, iti man linteg wenno praktika, dagiti amin a karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya ken, babaen dagitoy ken dadduma pay a maitutop a wagas, ti mangawis iti atension ti publiko kadagitoy a bambanag.

Artikulo 7

Tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas individual ken iti pannakainaigna iti sabali, a mangdebelop ken mangtratar kadagiti baro nga idea ken prinsipio maipapan kadagiti karbengan ti tao ken ti mangipampusan iti pannakaawatda.

Artikulo 8

1. Tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas individual ken iti pannakainaigna iti sabali, ti maaddaan iti epektibo nga akses, iti wagas a saan a mailangi, a makipartisipar iti gobierno ti pagilian daytoy ken iti pannakaiwayat dagiti aktibidad a para iti publiko.

2. Karaman ditoy, karaman ti dadduma pay, ti karbengan, kas individual ken iti pannakainaigna iti sabali, ti mangidatag iti kritisismo ken diaya kadagiti maseknan a gunglo ken ahensia ken organisasion tapno mapasayaat ti aramidida ken ti mangawis iti atension iti ania man nga aspekto ti obrada a mabalin a mangabbeng wenno mangbangan iti pannakaitandudo, pannakaprotektar ken pannakatungpal dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya.

Artikulo 9

1. Iti panangsagrap kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya, karaman ti pannakaitandudo ken pannakaprotektar dagiti karbengan ti tao kas nadakamat iti agdama a Deklarasion, tunggal maysa, addaan iti karbengan kas individual ken iti pannakainaigna kadagiti sabali, a mabenepisieran manipud iti epektibo a remedio ken ti maprotektaran iti kanito ti pannakalabsing dagitoy a karbengan.

2. Para iti daytoy a gagara, tunggal maysa a maatap a nalabsing dagiti karbengan wenno wayawaya daytoy, addaan iti karbengan iti man babaen ti personal wenno legal nga autorisado a pannakaibagi, nga agreklamo ken daytoy a reklamo, naiget a marepaso babaen ti bista iti publiko babaen ti independiente, awan al-alaenna ken addaan kabaelan a husgado wenno sabali pay nga autoridad nga inyestablisar ti linteg ken ti makaala manipud iti daytoy nga autoridad iti panggeddeng, kas mayannurot iti linteg, a mangipaay iti danios, agraman ti ania man a kompensasion, no adda man napasamak a panaglabsing kadagiti karbengan wenno wayawaya daytoy a tao, kasta met ti pannakaipakat ti panggeddeng ken danios, agpapada nga awan ti pannakaitantanna.

3. Para iti isu met laeng a gagara, tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas indibidial ken iti pannakainaigna kadagiti sabali, karaman ti dadduma pay, nga:

(a) Agreklamo maipapan kadagiti polisia ken tignay dagiti indibidial nga opisial ken gunglo ti gobierno maipapan iti pannakalabsing dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya, babaen ti petision wenno sabsabali pay a maitutop a wagas, iti addaan kabaelan a domestiko nga autoridad a hudisial, administratibo wenno lehislatibo wenno iti ania man a sabsabali pay nga addaan kabaelan nga autoridad kas sagudayen ti sistema ti linteg ti Estado, nga isu ti mangyetaag iti panggeddeng iti reklamo nga awanan iti saan a maikanatad a pannakaitantan;

(b) Agatendar kadagiti bista ken proseso para iti publiko tapno makabukel iti opinion maipapan iti panagtungpalda iti nailian a linteg ken kadagiti mabalin nga ipakat nga internasional nga obligasion ken kari;

(c) Mangidiaya ken mangipaay iti kualipikado a propesional a tulong legal wenno sabsabali pay a napateg a balakad ken bayabay iti panagsalaknib kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya.

4. Para iti isu met laeng a gagara, ken kas mayannurot kadagiti mabalin nga ipakat nga internasional nga instrumento ken proseso, tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas indibidial wenno iti pannakainaigna kadagiti sabali, iti saan a mapawilan nga akses iti ken pannakiuman kadagiti internasional a gunglo nga addaan iti sapsap wenno espesial a kabaelan nga umawat wenno mangiwanwan kadagiti komunikasion mainaig kadagiti karbengan ti tao wenno kangrunaan a wayawaya.

5. Ti Estado, masapul a mangiwayat iti madagdagus ken awan al-alaenna nga imbestigasion wenno siguraduenna a maiwayat ti maysa a panagpalutpot apaman nga adda umdas a rason tapno patien a napasamak ti maysa a panaglabsing kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya iti ania man a teritorio iti ikub ti hurisdiksion daytoy.

Artikulo 10

Masapul nga awan ti makipartisipar, babaen ti tignay wenno saan a panangaramid iti tignay a kinasapulan, iti pananglabsing kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya ken awan ti maipaayan iti pannusa wenno ania man a klase ti dakes a tignay gapu iti saan a panangaramid iti daytoy.

Artikulo 11

Tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas individual wenno iti pannakinaig kadagiti sabali, iti nainkalintegan a panangipakat iti trabaho wenno propesion daytoy. Tunggal maysa, a gapu iti propesion daytoy, makaapektar iti dignidad ti tao, kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya, masapul a respetarena dagitoy a karbengan ken wayawaya ken agtungpal kadagiti napateg a nailian ken internasional nga istandard ti kababalin wenno etika iti trabaho ken propesion.

Artikulo 12

1. Tungglamaysa, addaan iti karbengan, kas individual ken iti pannakainaigna kadagiti sabali, a makipartisipar kadagiti nainkappiaan nga aktibidad kontra iti panaglabsing kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya.
2. Masapul nga isayangkat ti Estado amin a nasisita a pamuspusan tapno masigurado, babaen dagiti addaan kabaelan nga autoridad, ti pannakaprotektar ti tunggal maysa, kas individual ken iti pannakainaigna kadagiti sabali, kontra kadagiti ania man a kinaranggas, pangta, panagibales, aktual wenno babaen ti linteg a dakes a panagilangi, panagpuersa wenno ania pay a sabsabali nga arbitrario a tignay kas bunga ti nainkalintegan a panangipakatna kadagiti karbenganna kas nadakamat iti agdama a Deklarasion.
3. Mainaig iti daytoy, tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas individual wenno iti pannakainaigna kadagiti sabali, nga epektibo a maprotektaran iti babaen ti nailian a linteg gapu iti panagtignayna maikontra wenno iti panangkontrana, babaen kadagiti nainkappiaan a wagas, kadagiti aktibidad ken tignay, karaman kadagiti panagbaybay-a, a mainaig iti Estado a nagbunga kadagiti panaglabsing kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya, kasta met kadagiti tignay ti kinaranggas nga insayangkat dagiti grupo wenno individual a mangapektar iti pannakasagrap kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya.

Artikulo 13

Tunggal maysa, addaan iti karbengan, kas individual wenno iti pannakainaigna kadagiti sabali, a dumawat, umawat ken mangusar kadagiti rekurso para iti naipeksa a gagara a panangitandudo ken panangprotektar kadagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya babaen dagiti nainkappiaan a wagas, kas mayannurot iti artikulo 3 ti agdama a Deklarasion.

Artikulo 14

1. Ti Estado, addaan iti responsibilidad a mangisayangkat iti lehislatibo, hudisial, administratibo ken sabali pay a maitutop a wagas a mangitandudo iti pannakaawat dagiti amin a tattao iti ikub ti hurisdiksion daytoy kadagiti sibil, politikal, ekonomiko, sosial ken kultural a karbengan dagitoy.

2. Dagitoy a pamuspusan, karaman ti sabsabali pay, karaman dagiti sumaganad:

(a) Ti pannakaipablaak ken nasaknap a masindadaan a pannakaakses kadagiti nailian a linteg ken reglamento ken dagiti mabalin a maipakat a pamuonan nga internasional nga instrumento dagiti karbengan ti tao ;

(b) Kompleto ken patas nga akses kadagiti internasional a dokumento iti tay-ak dagiti karbengan ti tao, karaman dagiti periodiko a report ti Esdtado kadagiti gunglo nga inyestablisar dagiti internasional a katulagan kadagiti karbengan ti tao a pagpaayanna a maysa a partido, kasta met kadagiti nairekord a dagup dagiti diskusion ken dagiti opisial a report dagitoy a gunglo.

3. Ti Estado, masapul a siguraduen ken suportaranna, no maitutop, ti pannakaparnuay ken pannakapadur-as ti ad-adu pay nga independiente a nailian nga institusion para iti pannakaitandudo ken pannakaprotektar dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya kadagiti amin a teritorio iti ikub ti hurisdiksion daytoy, dagitoy man ket ombudsman, komision dagiti karbengan ti tao wenno ania pay a sabsabali a kita ti nailian nga institusion.

Artikulo 15

Ti Estado, addaan iti responsibilidad a mangitandudo ken mangiwardas iti pannakayadal dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya kadagiti amin nga agpang ti edukasion ken mangsigurado nga amin a responsable iti panagsanay dagiti abogado, opisial a mangipakat iti linteg, tattao ti armada a puersa ken opisial publiko, iramanda dagiti maitutop nga elemento iti panangisuro kadagiti karbengan ti tao kadagiti programa iti panagsanay dagitoy.

Artikulo 16

Dagiti indibidwal, saan a gobierno nga organisasion ken napapateg nga institusion, addaan iti importante nga akem a tungpalenda kas bingayda iti ad-adda pay a panangiriingda iti publiko kadagiti saludsod maipapan kadagiti amin a karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya babaen dagiti aktibidad kas iti edukasion, panagsanay ken sukisok kadagitoy a tay-ak tapno ad-adda pay a mapapigsa, karaman ti sabsabali pay, ti pannakaawat, panaganus, nainkappiaan ken nainggayyeman a relasion dagiti nasion ken kadagiti amin a puli ken grupo ti relihion, silalagipda kadagiti nadumaduma a pakasaritaan dagiti sosiedad ken komunidad a pangisayangkatanda kadagiti aktibidadda.

Artikulo 17

Iti panangipakatna kadagiti karbengan ken wayawaya a nadakamat iti agdama a Deklarasion, tunggal maysa, kas indibidwal ken iti pannakainaigna kadagiti sabali, mangedngedan laeng kadagitoy a limitasion kas mayannurot kadagiti mabalin a maipakat nga internasiona nga obligasion ken ikeddeng ti linteg para laeng iti gagara a makagun-od iti umisu a pammigbig ken respeto kadagiti karbengan ken wayawaya ti sabali ken makatungpal kadagiti patas a rekisito iti moralidad, urnos ti publiko ken ti sapaasap a pagimbagan iti demokratiko a sosiedad.

Artikulo 18

1. Tunggal maysa, addaan kadagiti pagrebbengan para iti ken iti ikub ti komunidad, a ditoy pay laeng, posible ti nawaya ken maminpinsan a pannakadebelop ti personalidad daytoy.

2. Addaan dagiti indibidual, grupo, institusion ken saan a gobierno nga organisasion iti importante nga akem a tungpalen ken iti responsibilidad iti pannakabantay ti demokrasia, pannakaitandudo dagiti karbengan ti tao ken kangrunaan a wayawaya ken pannakitinnulong iti pannakaitandudo ken pannakaidur-as dagiti demokratiko a sociedad, institusion ken proseso.

3. Addaan pay dagiti indibidual, grupo, institusion ken saan a gobierno nga organisasion iti importante nga akem ken iti responsibilidad iti pannakitinnulong, kas maitutop, iti pannakaitandudo iti karbengan ti tunggal maysa iti kinaurnos ti gimong ken sangalubongan a maminpinsan a pakatungpalan dagiti karbengan ken wayawaya a naisaad iti Unibersal a Deklarasion dagiti Karbengan ti Tao ken sabsabali pay nga instrumento dagiti karbengan ti tao.

Artikulo 19

Awan iti agdama a Deklarasion ti maibilang a mangipasasimudaag iti indibidual, grupo wenno organo ti sociedad wenno ania man nga Estado iti karbengan a makinaig iti ania man nga aktibidad wenno ti mangisayangkat iti ania man a tignay a maisangrat iti pannakadadael dagiti karbengan ken wayawaya a nadakamat iti agdama a Deklarasion.

Artikulo 20

Awan iti agdama a Deklarasion ti maibilang a mangipalpalubos dagiti Estado a mangsuporta ken mangitandudo kadagiti aktibidad dagiti indibidual, institusion wenno saan a a gobierno nga organisasion a maikontra kadagiti annuroten ti Karta ti Agkaykaysa a Nasion (*United Nations*).

Aneks II iti Aneks iti ANEKS

Dagiti napapateg nga internasional nga instrumento

- Ti Unibersal a Deklarasion dagiti Karbengan ti Tao (The Universal Declaration of Human Rights)
- Ti Internasional a Katulagan kadagiti Sibil ken Politikal a Karbengan (The International Covenant on Civil and Political Rights)
- Ti Internasional a Katulagan kadagiti Ekonomiko, Sosial ken Kultural a Karbengan (The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)
- Ti Kombensyon Kontra iti Pannakaparparigat ken sabali pay a Naranggas, Saan a Para iti Tao wenno Mangikuspil a Trato wenno Pannusa (The Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
- Ti Kombensyon kadagiti Karbengan ti Ubing (The Convention on the Rights of the Child)
- Ti Kombensyon iti Pannakagibus ti Diskriminasion Kontra kadagiti Babbai (The Convention on the Elimination of Discrimination Against Women)
- Ti Kombensyon iti Pannakagibus dagiti amin a Kita ti Diskriminasion ti Puli (The Convention on the Elimination on all Forms of Racial Discrimination)
- Ti Europeano a Kombensyon kadagiti Karbenga ti Tao, dagiti protokol daytoy ken ti napateg a kaso iti linteg iti Europeano a Korte kadagiti Karbengan ti Tao (The European Convention on Human Rights, its protocols and the relevant case law of the European Court of Human Rights)
- Europeano a Karta Sosial / Narebisar a Europeano a Karta Sosial (European Social Charter / Revised European Social Charter)
- Aprikano a Karta kadagiti Karbengan ti Tao ken Umili (African Charter for Human and Peoples' Rights)
- Amerikano a Kombensyon kadagiti Karbengan ti Tao (American Convention on Human Rights)
- Dagiti Kombensyon iti Geneva kadagiti Pannakaprotektar dagiti Biktima iti Gubat ken dagiti Protokol daytoy kasta met kadagiti kustumbre a pagalagadan iti linteg para iti tao a mabalina maipakat iti armada a riri (Geneva Conventions on the Protection of Victims of War and its Protocols as well as customary rules of humanitarian law applicable in armed conflict)

- Ti Kombension iti 1951 maipaan iti Istatus dagiti Bakuit ken ti Protokol iti 1967 daytoy (The 1951 Convention regarding the Status of Refugees and its 1967 Protocol)
 - Ti Estatuto ti Roma iti Internasional a Korte Kriminal (The Rome Statute of the International Criminal Court)
 - Deklarasion iti Karbengan ken Responsibilidad dagiti Indibidual, Grupo ken Organo ti Sociedad a Mangitandudo ken Mangprotektar kadagiti Bigbigbigen ti Sangalubongan a Karbengan ti Tao ken Kangrunaan a Wayawaya (Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms).
-